

URSZULA BANAŚ, LESŁAW WOŁEJKO, WANDA BACIECZKO

**RZADKIE I CHRONIONE GATUNKI ROŚLIN NACZYNIOWYCH
GMINY I MIASTA STARGARD SZCZECIŃSKI**

**RARE AND PROTECTED VASCULAR PLANT SPECIES
OF THE COMMUNE AND TOWN OF STARGARD SZCZECIŃSKI**

Katedra Botaniki, Akademia Rolnicza
ul. Słowackiego 17, 71-434 Szczecin

Słowa kluczowe: flora, antropopresja, gmina i miasto Stargard Szczeciński, Pomorze Zachodnie.

Key words: flora, human impact, commune and town of Stargard Szczeciński, Western Pomerania.

Summary Floristic investigations were carried out in the commune and town of Stargard Szczeciński, Western Pomerania. The list and localities of protected, endangered and rare vascular plant species has been compiled at the background of the description of the natural differentiation of the area. It has been concluded, that in spite of the relatively high human impact in the past several rare and interesting plant species have survived, mostly due to the large differentiation of the young post-glacial landscape. The present-day structural economical transformations give a chance for securing proper protection of these valuable natural elements.

Ogólnopolski program powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej gmin (Kozłowski 1986) stanowi szansę rozpoznania bądź aktualizacji wiedzy o zasobach przyrody ważnych w skali regionalnej i lokalnej. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do obszarów znacznie przekształconych, gdzie funkcje gospodarcze dominowały nad potrzebami ochrony przyrody. W latach 1998 i 1999 przeprowadzono inwentaryzację i waloryzację zasobów przyrodniczych gminy i miasta Stargard Szczeciński w ramach programu waloryzacji przyrodniczej gmin województwa zachodniopomorskiego (Wołejko i in. 1999; Wołejko i Banaś 1999).

Dotychczasowe rozpoznanie zasobów flory badanego terenu było wrywkowe i rozproszone. Z terenu gminy pochodzą m.in. opracowania i doniesienia florystyczne Holzffusa (1921), Ćwiklińskiego (1981, 1986) i Ziarnka (1997). Flora jedynej w gminie rezerwatu „Ozy Kiczarowskie” została zestawiona przez Ciaciurę (1995). Archiwalnych danych na temat flory synantropijnej i segetalnej dostarcza publikacja Grinn (1967), natomiast o florzach terenów kolejowych - publikacje Ćwiklińskiego (1968, 1974). Badane były niektóre

stawy wiejskie (Bacieczko 1982, 1983) oraz zbiorowiska łąkowe i ziołoroślone (Głazek 1961; Ćwikliński i Jasnowski 1997). Danych o aktualnym zróżnicowaniu roślinności doliny rzeki Krąpiel dostarczają opracowania Ziarnka i Knadel (1997) oraz Ziarnka i Szumina (1998). Dendroflora parków wiejskich opisana została w pracy Sienickiej i Kownasa (1961), zaś otoczenia kościołów i cmentarzy - w opracowaniu Stachak i in. (1998).

Historyczne dane dotyczące flory miasta częściowo zawarte są w opracowaniach Holzffusa (1921), Ćwiklińskiego (1968, 1969, 1971, 1974, 1981) i Szmajdy (1974). Fragmentaryczne opracowania roślinności dotyczą doliny Iny (Wołejko 1993a) oraz terenu dawnego radzieckiego lotniska w Kluczewie (Wołejko 1993b).

Celem niniejszego opracowania jest zestawienie niepublikowanych dotychczas stanowisk rzadkich, zagrożonych i chronionych gatunków flory roślin naczyniowych na terenie gminy i miasta Stargard Szczeciński. Zgromadzenie wiedzy o cennych zasobach przyrody stanowi niezbędną przesłankę planowania przestrzennego w skali lokalnej oraz umożliwia optymalizację planowania przestrzennych form ochrony przyrody.

METODY

Badania florystyczne na terenie gminy i miasta Stargard prowadzono metodą marszrutową w sezonach wegetacyjnych w latach 1998 i 1999. Wykorzystano także własne wcześniejsze notowania florystyczne oraz materiały dokumentacyjne udostępnione przez Urząd Gminy w Stargardzie Szczecińskim i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Szczecinie. Stanowiska flory nanoszono na mapę topograficzną w skali 1:10000. Nomenklaturę flory przyjęto za Mirkiem i in. (1995) oraz Bugałą (1991). Status zagrożenia gatunków z terenu Pomorza Zachodniego (PZ) i Polski (PL) przyjęto za Żukowskim i Jackowiakiem (1995) oraz w oparciu o Rozporządzenie MOŚZNiL, z dnia 6 kwietnia 1995r., w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz U 1995, poz. 41.214). Przyjęto następujące kategorie zagrożenia:

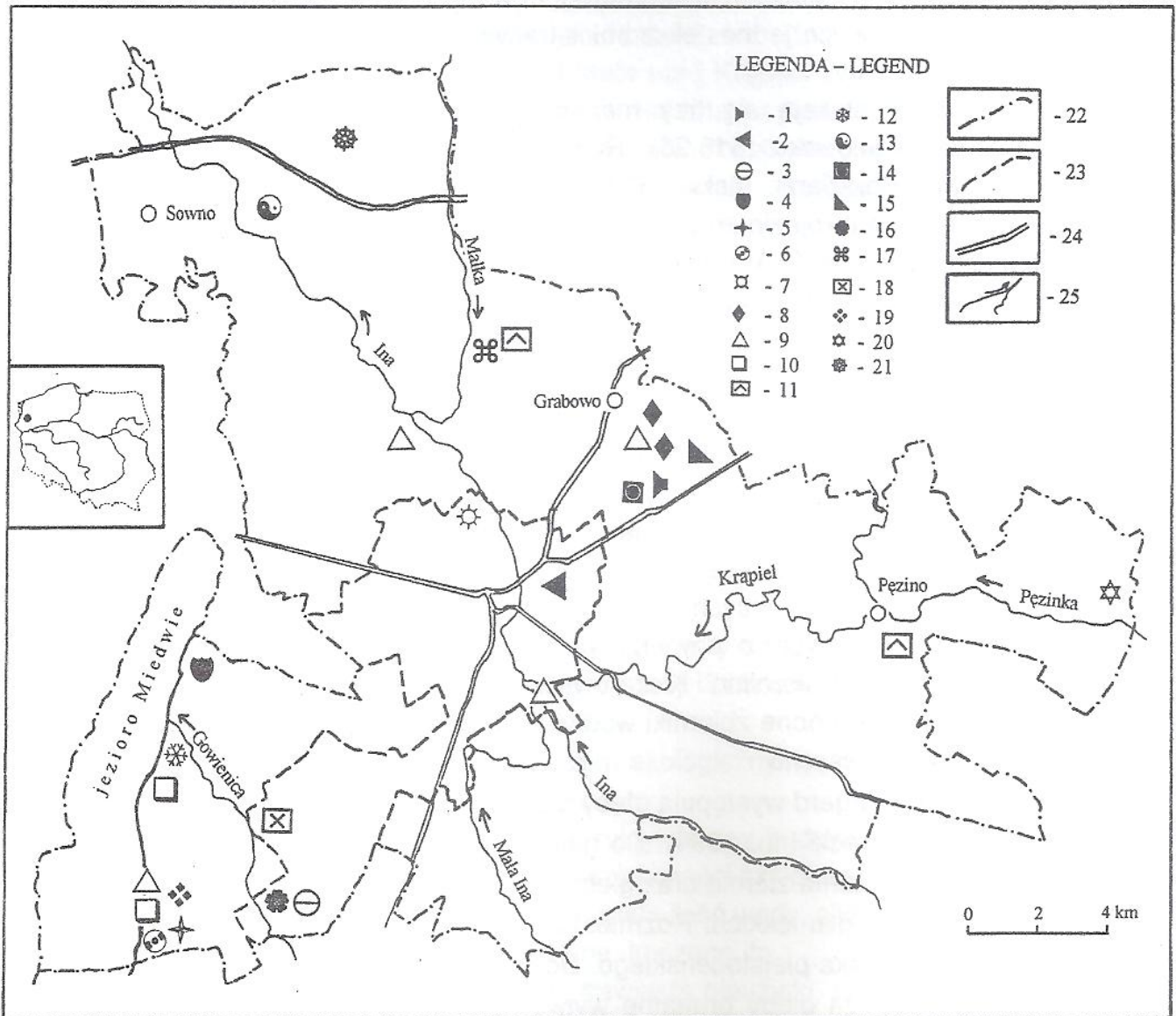
- gatunki pod ochroną całkowitą (!!)
- i częściową (!) - wg Rozporządzenia MOŚZNiL, z dnia 6 kwietnia 1995r. (Dz U 1995, poz. 41.214),
- gatunki zagrożone (V) i rzadkie (R) - wg Żukowskiego i Jackowiaka (1995),
- gatunki godne ochrony w skali regionalnej (*) - wg autorów wymienionych we wstępie.

Gatunki oznaczono, korzystając z kluczy Szafera i in. (1986), Rutkowskiego (1998) i Rothmalera (1995). Zgromadzone okazy flory złożono w Zielniku Katedry Botaniki Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Listę gatunków (zob. „Wyniki”) przedstawiono w porządku alfabetycznym wg nazw łacińskich, podano status ochronny, liczbę wszystkich stanowisk oraz ich lokalizację na terenie gminy (G) i miasta (M). Dla flory w mieście określono również liczebność populacji. Lista przedstawia zestawienie 94 gatunków i ich stanowisk, z uwzględnieniem statusu ochronnego. Wyszczególniono także 10 gatunków obcego pochodzenia (antropofitów) i 4 gatunki apofitów. W spisie flory nie uwzględniono stanowisk z terenu doliny Krąpeli na odcinku Strachocin - Pęczino, ponieważ został on dokładnie zbadany w 1996 i 1997 roku przez Ziarnka i Knadel (1997).

Lokalizację stanowisk najciekawszych gatunków przedstawiono na ryc. 1.

Ryc. 1. Lokalizacja wybranych gatunków roślin naczyniowych na terenie gminy i miasta Stargard Szczeciński

Fig. 1. Localities of selected vascular plant species in the Stargard Szczeciński commune

1-*Andromeda polifolia*, 2-*Aristolochia clematitis*, 3-*Asarum europaeum*, 4-*Batrachium aquatile*, 5-*Carex arenaria*, 6-*Cladium mariscus*, 7-*Dactylorhiza incarnata*, 8-*Epipactis helleborine*, 9-*Galium odoratum*, 10-*Juncus subnodulosus*, 11-*Lemna gibba*, 12-*Lonicera caprifolium*, 13-*Melandrium rubrum*, 14-*Menyanthes trifoliata*, 15-*Ophioglossum vulgatum*, 16-*Ornithogalum umbellatum*, 17-*Plantago intermedia*, 18-*Potamogeton acutifolius*, 19-*Teucrium scordium*, 20-*Valeriana sambucifolia*, 21-*Wolffia arrhiza*, 22-granica gminy-commune border, 23-granica miasta - town border, 24-drogi - roads, 25-cieki wodne - watercourses.

CHARAKTERYSTYKA TERENU BADAŃ

Gmina i miasto Stargard położone są w południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Powierzchnia gminy wynosi 318,14 km² (Rocznik statystyczny województwa szczecińskiego 1995), zaś miasta - 48,1 km², w tym 13,5 km² stanowi obszar byłego radzieckiego lotniska w Kluczewie, włączony do Stargardu w 1994 roku. Pod względem administracyjnym miasto i gmina stanowią oddzielne jednostki podziału teryto-

rialnego (ryc. 1), jednakże pod względem przyrodniczym obszary te odznaczają się wysoką integralnością, w czym duży udział ma dolina rzeki Iny - ważny korytarz ekologiczny (por. Wołejko 1993a). W efekcie wiele zaproponowanych w waloryzacji obszarów chronionych przekracza granice jednostek administracyjnych (Wołejko i in. 1999; Wołejko i Banaś 1999).

Na terenie gminy stykają się trzy mezoregiony fizyczno-geograficzne (Kondracki 1998): Równina Goleniowska (313.25), Równina Pyrzycka (313.31), Równina Nowogardzka (313.32) i Pojezierze Ińskie (314.43), należące do makroregionów Pobrzeże Szczecińskie (313.2-3) i Pojezierze Zachodniopomorskie (314.4) oraz podprowincji Pobrzeże Południowobałtyckie (313) i Pojezierze Południowobałtyckie (314-316). Pod względem geomorfologicznym reprezentują one trzy główne jednostki strukturalne: równinę zastoiska pyrzyckiego, wysoczyznę moreny dennej i równinę rzeczno-rozlewiskową (Dobrcki i in. 1994).

Najważniejsze parametry klimatyczne gminy Stargard z lat 1979-1981 (Kozłowski 1983): średnie opady - 700-600 mm na rok, średnia temperatura (I-XII) - 8,5-7,5°C, średnia liczba dni z pokrywą śnieżną - 36-48, długość okresu wegetacyjnego - 224-227 dni.

Gmina leży na obszarze zlewni rzek Ina i Płonia (Dobrcki i in. 1994). Płonia nie przepływa przez gminę, ale odwadnia jej zachodnią część poprzez Gowienicę Miedwiańską i wiele drobnych cieków wpływających do jeziora Miedwie, m.in. Rów Kunowski. Pięć naturalnych zbiorników wodnych, o powierzchni powyżej 5 ha, to jeziora: Miedwie (fragment), Tychowo, Czyste, Warchlino i Kiczarowskie. W pagórkowatym krajobrazie moreny dennej bardzo liczne są drobne zbiorniki wodne, tzw. oczka polodowcowe. W niektórych z nich woda okresowo wysycha.

Na terenie gminy Stargard występują gleby o zróżnicowanej genezie i odmiennej przydatności rolniczej (Dobrcki i in. 1994). Do gleb najlepszych (18% powierzchni gruntów ornych gminy) należą czarne ziemie oraz gleby brunatne właściwe zbudowane z utworów pyłowych i ilastych oraz glin lekkich. Rozmieszczenie czarnych ziem związane jest z obszarem wodnego zastoiska plejstoceniowego. Do gleb dobrych (20,6% powierzchni gruntów ornych gminy) należą gleby brunatne wytworzone z piasków gliniastych mocnych, podścielonych gliną. Gleby średnie zajmują największą powierzchnię gruntów ornych gminy (41,8% powierzchni). Są to gleby brunatne wytworzone z piasków gliniastych lekkich zalegających na zwięźlejszym podłożu. Gleby słabe i bardzo słabe (18% powierzchni), reprezentowane przez gleby piaskowe różnych typów genetycznych, zbudowane są z piasków gliniastych lekkich, piasków luźnych lub słabogliniastych, podścielonych gliną. Gleby użytków zielonych reprezentowane są przez gleby murszowo-mineralne wytworzone z piasków luźnych, gleby torfowe z torfów niskich i gleby mułowo-torfowe.

Warunki przyrodnicze i geograficzne sprzyjały rozwojowi rolnictwa, czego świadectwem jest struktura użytkowania gruntów: grunty orne i sady zajmują 60,9% powierzchni gminy, użytki zielone - 11,9%, lasy, tereny zadrzewione i zakrzewione - 12,4%; grunty pod wodami, nieużytki i tereny pozostałe - 14,8% (stan na 31.12.1994 r.).

Teren miasta Stargard ma cechy typowe dla miasta średniej wielkości (ok. 73 tys. mieszkańców). Pierwotna rzeźba terenu została silnie zmodyfikowana przez człowieka w trakcie rozwoju miasta (Jurkiewicz i Majewski 1997), szczególnie w wyniku historycznych prac fortyfikacyjnych, budowy linii komunikacyjnych oraz regulacji cieków. Obecną strukturę użytkowania gruntów miejskich stanowią: tereny osiedlowe - 30 %, tereny komunika-

cji - 7,6%, użytki rolne - 33,2%, lasy i zadrzewienia - 1,5%, wody - 0,7%, pozostałe tereny - 27,0%.

Stargard leży na obszarze Równiny Pyrzycko-Stargardzkiej. Położony jest nad rzeką Ina, największym dopływem Odry w województwie zachodniopomorskim, do której na terenie administracyjnym miasta uchodzą Mała Ina i Krapiel. Wzdłuż zachodniej granicy miasta płynie rzeczka Gowienica Miedwiańska, uchodząca do jeziora Miedwie.

W dolinach Iny i jej dopływów w rejonie miasta w okresie holocenu dominowały procesy akumulacji wodnej modyfikowane przez denudację i erozję. Ich wynikiem było powstanie gleb napływowych madowych wytworzonych w środowisku wód płynących oraz niewielkich obszarów gleb bagiennych, reprezentowanych przez gleby mułowe, torfowe i murszowo-mineralne. Większy fragment gleb mułowo-błotnych związany jest z przebiegiem dawnego koryta Iny (Niedźwiecki 1970). Gleby murszowo-mineralne są efektem przemian gleb torfowych pod wpływem odwodnienia i użytkowania rolniczego. Ich obecność jest świadectwem długotrwałej eksploatacji doliny Iny przez człowieka. Obecnie część gleb murszowo-mineralnych jest zalesiona.

Pokrywa glebowa terenów położonych w pobliżu zabudowy miasta uległa znacznemu przekształceniu, m.in. w wyniku inwestycji. Część materiału glebowego została całkowicie wymieniona w rezultacie wykonywania wykopów, nasypów i wałów. Utwory takie zaliczane są do gleb industrioziemnych.

Duża i wielostronna antropopresja powoduje, że w centralnych rejonach miasta występują głównie siedliska roślinności synantropijnej. Szmajda (1974) wyróżnił w Stargardzie następujące grupy siedlisk:

- tereny kolejowe - niejednolite pod względem ekologicznym; skład flory uzależniony jest od przybywania roślin z transportem kolejowym;
- rumowiska (śmietniska, wysypiska gruzu, ruiny, tereny budowlane) - niejednolity skład mechaniczny i chemiczny podłoża, duży udział części szkieletowych;
- ulice i place - skrajne warunki ekologiczne, mała ilość wody, silne nasłonecznienie;
- trawniki - okresowo przekopywane, grabione, koszone itp.;
- przydroża (skraje dróg, rowy przydrożne, trawiaste nieużytki, skarpy wałów i dróg, przyplócia od strony dróg) - narażone na deptanie, koszenie, zabiegi chemiczne, skażenia;
- mury (szczególnie mury obronne i podmurówki) - opanowane głównie przez rośliny anemochoryczne znoszące brak dostatecznej ilości wody, silne nasłonecznienie, brak miejsca dla rozwoju systemu korzeniowego;
- siedliska nadwodne (brzegi rzek, kanałów i rowów odwadniających);
- parki i cmentarze.

W dolinie Iny, w południowej części Stargardu, Wołejko (1993a) wyróżnił kategorie jednostek krajobrazowych (ekotopów) reprezentujących mniej przekształcone biotopy obrzeży miasta. Uszeregowano je wg kryteriów malejącej naturalności i wartości dla kształtowania ekologicznego. Do jednostek tych zaliczono: wody płynące (cieków) wraz z ich brzegami; starorzecza (w różnych etapach łądowienia); lasy wilgotne i zabagnione; zadrzewienia oraz zakrzewienia śródpolne i przydrożne; wały przeciwpowodziowe, nasypy i skarpy; łąki i pastwiska; pola uprawne.

Na terenie gminy i obrzeżach miasta obserwuje się tendencję do wycofywania z uprawy najslabszych gleb ornych, podczas gdy uprawa gleb najżyźniejszych ulega intensyfikacji. Ograniczanie użytkowania ma dwojakie skutki - do pozytywnych należy zaliczyć

zmniejszenie chemicznego obciążenia środowiska, mniejszą penetrację obszarów wartościowych przyrodniczo - ogólne „dziczenie” krajobrazu. Skutki negatywne to uruchomienie sukcesji na obszarach półnaturalnych, wartościowych biotopów, ukształtowanych pod wpływem wielowiekowej gospodarki człowieka. Warunki geomorfologiczne i hydrologiczne, związane z działalnością lodowca, umożliwiły zaistnienie wielu różnorodnych siedlisk i związanej z nimi flory i szaty roślinnej. Tworzyły one przez wieki miejsce schronienia dla gatunków wypieranych z terenów intensywnie użytkowanych i obecnie mają szansę odegrania roli centrów rozprzestrzeniania się cennych i interesujących gatunków roślin.

WYNIKI

Wykaz gatunków

Objaśnienia znaków i skrótów znajdują się w rozdziale „Metody”:

***Acer campestre* L., R(PZ), 10, G (4):** 1 km na W od kolonii Kiczarowo, łąg otaczający zbiornik wodny; park w Wierzchładzie; 0,4 km na SE od Pęczina wzdłuż drogi polnej; park w Pęczynie. **M (6)**, pojedyncze egzemplarze lub szpalery: nieużytkowana strzelnica między ul. Źródlaną i ul. Rolniczą; ul. Ochronna - szpaler; park Piastowski - Stare Miasto; ul. Szczecińska przy basenie; park w Kluczewie; łąg przy ul. Tańskiego, Kluczewo.

***Achillea collina* BECKER EX RCHB., *, 2, G:** 0,8 km na NW od Sowna, pobocze duktu leśnego w dąbrowie; 1,1 km na SW od Warchlina, pobocze drogi przy wiadukcie, zbiorowisko roślinności kserotermicznej.

***Agropyron caninum* (L.) P. BEAUV., *, 1, G:** kolonia Kiczarowo, obrzeża zagłębienia wypełnionego wodą po N stronie drogi nr 149.

***Agrostemma githago* L., antropofit (archeofit), *, 2, G (1):** 0,4 km na E od Grabowa, mineralne wzgórze po N stronie Jeziora Czystego. **M (1)**, masowo: odłóg, ul. Wiejska przy torach kolejowych naprzeciw boiska sportowego.

***Alnus incana* (L.) MOENCH, *, 5, G (3):** 0,9 km na SW od Warchlina, brzeg zbiornika wodnego po S stronie drogi nr 142; 0,4 km na N od Żarowa, W brzeg rzeki Ina, młody las olchowy; 1,1 km na E od Barzkowic, łąg. **M (2)**, pojedyncze egzemplarze: S część miasta, w łągu u zbiegu rzek Krąpiel, Ina i Mała Ina; łąg przy Słotnicy.

***Alopecurus geniculatus* L., *, 4, G:** kolonia Kiczarowo, 0,5 km na N od drogi nr 149, wymoczysto po E stronie drogi śródpolnej; 0,4 km na E od Grabowa, S brzeg jeziora na N od Jeziora Czystego; 0,3 km na SE od Małkocina, śródpolna młaka; wilgotne zagłębienie na torfowisku użytkowanym jako łąka po SW stronie drogi w kierunku Pęczino - kolonia Brudzewice.

***Andromeda polifolia* L., V(PZ), 1, G:** 0,4 km na N od kolonii Kiczarowo, torfowisko o charakterze mszaru przejściowego po W stronie śródpolnej drogi.

***Angelica archangelica* L., !!, 9, G (2):** 0,9 km na N od Sowna, przy skrzyżowaniu z drogą nr 142; 0,5 km na NE od Sowna, zarośla nad rzeką Ina. **M (7)**, nielicznie lub masowo: północna granica miasta, wzdłuż rzeki Ina; ul. Źródłana i ul. Grunwaldzka, wzdłuż brzegów Młynówki; brzeg Iny przy Parku Zamkowym; rów biegnący wzdłuż ul. Robotniczej na wysokości ogródków działkowych, masowo; rów przy ul. Bydgoskiej; południowa część miasta nad Iną, Przedmieście Poznańskie; południowa część miasta, brzegi rzek Krąpiel, Ina, Mała Ina.

Anthyllis vulneraria L., *, 1, G: 1 km na SW od Warchlina, pobocze drogi polnej przy wiadukcie, zbiorowisko roślinności kserotermicznej.

Aristolochia clematitis L., antropofit (hemiagrofyt), *, 1, M, licznie: nieużytkowana strzelnica między ul. Źródlaną i ul. Rolniczą.

Asarum europaeum L., !, 1, M, licznie: park wokół Burzykowa.

Asparagus officinalis L., *, 12, G (11): 0,6 km na N od Warchlina, przy drodze polnej Warchlino - Dąbrowica; 1,2 km na E od Małkocina, pobocza drogi śródpolnej po S stronie ciągu polodowcowych oczek wodnych; 2,1 km na E od Małkocina, wzdłuż drogi śródpolnej po S stronie ciągu polodowcowych oczek wodnych; 0,3 km na S od kolonii Górne Grabowo przy drodze wzdłuż lasu sosnowego; 2,2 km na E od Małkocina, pobocze śródpolnej drogi; Lubowo, przy przejeździe kolejowym; wzdłuż torów kolejowych na trasie Zieleniewo - Stargard Szczeciński; wzdłuż śródpolnej drogi Małkocin - Grabowo; 0,2 km na S od Starkówka, wzdłuż śródpolnej drogi od Starkówka w kierunku sadów przy Klępinie; kolonia Kiczarowo, przy drodze nr 149; 0,4 km na S od Grabowa, po wschodniej stronie drogi nr 144 Grabowo - Stargard Szcz. M (1), pojedyncze egzemplarze: nasyp kolejowy przecinający ul. Bydgoską, ul. Wiejską i rzekę Ina.

Asplenium ruta-muraria L., *, 2, M, pojedyncze egzemplarze: mur na rogu ulic Szczecińskiej i Towarowej; fragment muru wokół Starego Miasta przy ul. Basztowej.

Batrachium aquatile (L.) DUMORT., *, 1, G: 0,7 km na N od Wierzchłądu w zagłębieniu z wodą na torfowisku użytkowanym jako łąka.

Bryonia alba L., antropofit (agrofyt), *, 4, G (2): północna granica Warchlina przy drodze do oczka wodnego; południowa strona drogi nr 10 na odcinku Lipnik - Zieleniewo. M (2), pojedyncze stanowiska: północna część miasta, przydroże ul. Orzeszkowej na odcinku wzdłuż ogródków działkowych; południowa część miasta pomiędzy torami kolejowymi a rzeką Krąpiel, przy śródpolnej drodze.

Butomus umbellatus L., *, 7, G (5): po północnej stronie Warchlina, brzeg wydłużonego zbiornika wodnego; 0,35 km na N od Źarowa, brzeg rzeki Ina; zachodnia strona Lubowa, brzeg rzeki Ina; 0,1 km na S od drogi w kierunku Grabowa - Jezioro Czyste, brzeg śródpolnego oczka wodnego; 0,9 km na W od kolonii Kiczarowo. M (2), pojedyncze egzemplarze: brzeg rzeki Ina na odcinku wzdłuż ul. Strażniczej; południowa część miasta, łąka u zbiegu rzek: Krąpiel, Ina, Mała Ina.

Campanula trachelium L., *, 1, G: 1 km na E od Barzkowic, łąka.

Carduus nutans L., *, 4, G: Poczernin, przy moście nad rzeką Ina; 0,3 km na E od Małkocina, przy drodze polnej po południowej stronie ciągu polodowcowych zbiorników wodnych; 0,7 km na N od kolonii Kiczarowo, przydroże; ruiny kościoła w Kurcewie.

Carex appropinquata SCHUMACH., *, 2, G: 0,5 km na S od Kiczarowa, ekosystem łąkowy na podłożu torfowym, w *Junco-Molinietum*; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,7 km na SW od Koszewa, w *Juncetum subnodulosi* i *Cladietum marisci*.

Carex arenaria L., !, 1, G: wschodni brzeg jeziora Miedwie, 1 km na EW od Koszewa.

Carex disticha HUDS., V(PZ), 5, G: 0,5 km na N od Grabowa, brzeg polodowcowego zbiornika wodnego; użytkowane łąki po południowej stronie Kiczarowa; 0,4 km na S od Kiczarowa, w obniżeniu wytopiskowym w zbiorowisku łąkowym na torfowisku; 0,15 km na E od Małkocina, ciąg ekosystemów wodno-bagiennie-leśnych; 0,9 km na SE od Pężina, w wilgotnym zagłębieniu w kompleksie użytkowanych łąk na torfowisku.

Carex pilulifera L., *, 1, G: 0,5 km na S od Kiczarowa, ekosystem łąkowy, w *Molinietum caerulaea*.

Ceratophyllum submersum L., V(PZ), 3, G: 0,4 km na NE od Grabowa, zbiornik wodny w zagłębieniu polodowcowym po południowej stronie drogi; 0,2 km na E od Grabowa, zbiornik wodny; rzeka Mała Ina, przy moście w Kurcewie.

Chondrilla juncea L., *, 1, G: północna granica Sowna, murawa piaskowa z roślinnością kserotermiczną.

Chrysanthemum segetum L., antropofit (archeofit), *, 1, G: 0,5 km na S od Kiczarowa, uprawa zbóż.

Cladium mariscus (L.) POHL, R(PZ), 1, G: południowy brzeg jeziora Miedwie, 0,7 km na SW od Koszewa.

Conium maculatum L., R(PZ), 10, G (9): pobocza drogi Żarowo - Grzędzice; pobocza drogi od Lubowa w kierunku doliny rzeki Małka; po obu stronach drogi Lubowo - Kłępino; pobocza drogi Małkocin - Kłępino; wzdłuż drogi kolonia Górne Grabowo - Grabowo; wzdłuż drogi Grabowo - jezioro Czyste; po obu stronach drogi Grabowo - kolonia Grabowo; po obu stronach drogi Pęczino - Golin i Pęczino - kolonia Brudzewice; 0,6 km na E od Barzkowic, żwirownia. M (1), pojedyncze egzemplarze: południowa część miasta, łąg u zbiegu rzek: Krąpiel, Ina, Mała Ina.

Convallaria majalis L., I, 6, G (4): 0,7 km na NE od Sowna, dąbrowa; 0,8 km na NE od Sowna, pobocze drogi leśnej; grąd na zboczu wzdłuż zachodniego brzegu Jeziora Kiczarowskiego; 0,8 km na E od Barzkowic. M (2), nieliczne: łąg przy Młynówce, ul. Grunwaldzka przy torach kolejowych; południowa część miasta, łąg u zbiegu rzek: Krąpiel, Ina, Mała Ina.

Corydalis cava SCHWEIGG. & KÖRTE, *, 1, M, licznie: park wokół Burzykowa.

Crepis paludosa (L.) MOENCH, *, 2, G: na N od Warchlina, łąg pomiędzy polodowcowymi zbiornikami wodnymi; 0,4 km na NE od Wierzchładu, łąg.

Cymbalaria muralis P. GAERTN., B. MEY. & SCHERB., *, 1, M, licznie: ul. Chrobrego, na murze mostu nad kanałem, prawdopodobnie całkowicie zniszczone po pracach konserwatorskich mostu w 1999 r.

Dactylis polygama HORV., *, 1, G: 0,7 km na SE od Pęczina, łąg.

Dactylorhiza incarnata (L.) SOÓ, !!, 1, M, pojedyncze egzemplarze: północna część miasta, dolina rzeki Ina, łąka ziołoroślowa po południowej stronie ul. Reymonta.

Dryopteris dilatata (HOFFM.) A. GRAY, *, 1, G: 0,5 km na W od Kiczarowa, buczyzna i dąbrowa.

Epipactis helleborine (L.) CRANTZ, !!, 2, G: grąd na zboczu wzdłuż zachodniego brzegu Jeziora Kiczarowskiego; 0,5 km na W od Kiczarowa, na obrzeżach kompleksu ekosystemów wodno-leśnych.

Eranthis hyemalis (L.) SALISB., antropofit (efemerofit), *, 1, M, masowo: park w Burzykowie.

Eriophorum angustifolium HONCK., *, 1, G: 0,4 km na N od kolonii Kiczarowo, torfowisko o charakterze mszaru przejściowego po zachodniej stronie śródpolnej drogi.

Eriophorum vaginatum L., *, 1, G: 0,4 km na N od kolonii Kiczarowo, torfowisko o charakterze mszaru przejściowego po zachodniej stronie śródpolnej drogi.

Frangula alnus MILL., !, 8, **G** (7): 0,7 km na NE od Sowna, dąbrowa; 1 km na SW od Warchlina, łąg przy śródpolnym oczku wodnym; 0,8 km na W od Rogowa, obrzeże śródleśnego oczka wodnego; 0,6 km na W od Rogowa, wzdłuż rowu melioracyjnego; 0,3 km na W od N brzegu Jeziora Grabowskiego, łąg; SE brzeg Jeziora Czystego, ols; 0,5 km na W od Kiczarowa, dąbrowa. **M** (1), pojedyncze egzemplarze: łąg przy Słotnicy.

Galanthus nivalis L., apofit, !!, 6, **G** (2): park w Krapieli; park w Wierzchładzie. **M** (4), nielicznie lub masowo: łąg wzdłuż Młynówki, przy ul. Grunwaldzkiej, w pobliżu torów kolejowych; łąg przy ul. Tańskiego, Kluczewo; Kluczewo - stary cmentarz; Burzykowo - nieużytkowany cmentarz, masowo.

Galium odoratum (L.) SCOP., !, 4, **G** (3): 1,2 km na NW od Poczernina, mineralne obrzeże mokradła o charakterze źródliskowym; 0,5 km na W od Kiczarowa, buczyna; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,8 km na SW od Koszewa, grąd; 0,6 km na N od Stargardu Szczecińskiego i 0,5 km na W od Kłębina, kompleks leśno-wodny w dolinie Iny. **M** (1), nielicznie: południowa część miasta, las o charakterze łągu u zbiegu rzek: Krapiel, Ina, Mała Ina.

Hedera helix L., !!, 24, **G** (18): 0,6 km na W od Warchlina w zbiorowisku leśnym przy jeziorze; cmentarz w Warchlinie; park przypałacowy w Warchlinie; kościół w Poczerninie; park pałacowy w Małkocinie; kościół w Małkocinie; kościół w Żarowie; kościół w Lubowie; 0,5 km na W od Kiczarowa w buczynie i dąbrowie; grąd na zboczu wzdłuż zachodniego brzegu Jeziora Kiczarowskiego; park przypałacowy w Wierzchładzie; leśniczówka w Pęczynie; park zamkowy w Pęczynie; park w Krapieli; 0,3 km na E od Pęczyna, buczyna; kościół w Koszewku; park pałacowy w Koszewku; park w Koszewie. **M** (6), okazy na ziemi i drzewach, kwitnące lub nie, pojedyncze egzemplarze, nielicznie lub masowo: park Panorama (na rogu ulic Grunwaldzkiej i Na Grobli); park Batorego; cmentarz komunalny przy ul. Kościuszki; ul. Popiela, przed bramą Liceum Ogólnokształcącego nr 1; park w Kluczewie przy ul. Lotników, masowo - przy torach kolejowych i na murze wokół parku; Burzykowo - stary cmentarz.

Helichrysum arenarium (L.) MOENCH, !, 15, **G** (13): 0,3 km na NW od Strumian, pobocze drogi; 0,3 km na NE od Sowna, pobocze drogi w kierunku Stargardu Szczecińskiego; 0,8 km na NE od Sowna, pobocze drogi w kierunku Stargardu Szczecińskiego; 0,7 km na NE od Sowna, pobocze drogi leśnej w dąbrowie; SW obrzeże Poczernina, pobocze drogi przy moście; 1,1 km na SW od Warchlina, przy wiadukcie; 1 km na SW od Warchlina, pobocze drogi polnej przy wiadukcie, zbiorowisko roślinności kserotermicznej; 0,75 km na W od kolonii Górne Grabowo, przy drodze leśnej; 0,1 km na S od kolonii Górne Grabowo, przy drodze leśnej; 0,2 km na NW od Żarowa, przydroże; 2 km na NW od Grabowa, przy drodze polnej; 0,6 km na NE od Grabowa, przy drodze leśnej; 0,3 km na W od Grabowa, przydroże przy zbiorowisku topól balsamicznych. **M** (2), nielicznie: boisko sportowe, aleja Żołnierza (między więzieniem a osiedlem Zachód); poligon wojskowy.

Herniaria glabra L., *, 2, **G**: 0,4 km na E od Grabowa, odłóg na wzgórzu przy północnym brzegu Jeziora Czystego; 0,2 km na N od Jeziora Kiczarowskiego, piaszczyste zbocze przy drodze Grabowo-Kiczarowo.

Hippophaë rhamnoides L., !!, 5, **M**, pojedyncze krzewy lub ich małe skupiska: 10 krzewów, skrzyżowanie ul. Wyszyńskiego i ul. Piłsudskiego, za budynkami przy wewnętrznej ulicy osiedla mieszkaniowego; plac Wolności, róg ulic Wyszyńskiego i Czarneckiego;

park Chrobrego - Stare Miasto; park Batorego, ul. Kościuszki; na N od Giżynka przy drodze wzdłuż ogródków działkowych.

Hottonia palustris L., *, 5, **G** (4): S strona drogi Sowno-Stargard Szczeciński, rów melioracyjny; 0,8 km na NW od Rogowa, mokradło, zachodni brzeg doliny Iny; 0,5 km na W od Kiczarowa, brzeg oczka wodnego; 0,7 km na SE od Pężina, oczko śródleśne w łągu. **M** (1), nielicznie: rów przy ul. Robotniczej.

Hydrocotyle vulgaris L., *, 1, **G**: 0,5 km na S od Kiczarowa, zarastający rów melioracyjny.

Impatiens glandulifera ROYLE, antropofit (ergariofit), *, 4, **G**: brzeg jeziorka na NE od Warchlina; brzeg jeziora w Grzędzicach; park podworski w Grabowie; przydroże w Wierzchłądzie.

Juncus subnodulosus SCHRANK, **V(PZ)**, 2, **G**: wschodni brzeg jeziora Miedwie, 1 km na N od Koszewka, łąg; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,7 km na SW od Koszewa.

Lathyrus niger (L.) BERNH., *, 1, **G**: 1 km na NW od Warchlina, zbiorowisko ziołorośli przy jeziorku.

Lathyrus palustris L., **V(PZ)**, **V(PL)**, 1, **G**: 0,2 km na N od Sowna, wilgotna łąka ziołoroślowa po wschodniej stronie drogi.

Lathyrus tuberosus L., antropofit (hemiagrofit), *, 1, **G**: skrzyżowanie drogi Lubowo-Kłępino z rzeką Małka, przy polnej drodze.

Lemna gibba L., *, 2, **G**: 0,45 km na SE od Małkocina, śródpolne oczko wodne; 0,9 km na S od Pężina, śródpolne oczko wodne.

Lonicera caprifolium L., antropofit, *, 1, **G**: wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,7 km na SW od Wierzchłądu, łąg.

Lonicera xylosteum L., apofit, *, 1, **G**: park w Krapieli.

Malva alcea L., antropofit (hemiagrofit), *, 6, **G**: 0,3 km na NE od Sowna, przy drodze na Stargard Szczecińskiego, zbiorowisko roślinności kserotermicznej; 0,5 km na E od Małkocina, przy drodze śródpolnej po południowej stronie ciągu polodowcowych oczek wodnych; kościół w Żarowie; kościół w Lubowie; 0,2 km na E od Grabowa, przy drodze w kierunku Jeziora Czystego; 1,1 km na E od Pężina, przy drodze leśnej.

Melandrium rubrum (WEIGEL) GARCKE, *, 1, **G**: 1 km na NW od Poczernina, łąg na terenie źródliskowym.

Menyanthes trifoliata L., *, 1, **G**: 0,4 km na N od kolonii Kiczarowo, torfowisko o charakterze mszaru przejściowego po zachodniej stronie śródpolnej drogi.

Mercurialis perennis L., *, 4, **G** (1): w podłużnym zagłębieniu po północnej stronie Jeziora Czystego, grąd. **M** (3): pojedyncze egzemplarze: trawnik na rogu ulic Konopniczej i Dworcowej; park Zamkowy - Stare Miasto; trawnik przy ul. Ochronnej.

Nasturtium officinale R. BR., **V(PZ)**, 1, **G**: przy moście w Kurcewie, zbiorowisko ziołorośli na brzegu rzeki Mała Ina.

Nuphar lutea (L.) SIBTH. & SM., !!, 9, **G** (6): jezioro 0,1 km na N od Warchlina; wydłużony polodowcowy zbiornik wodny 1,2 km na E od Małkocina; oczko śródleśne 0,8 km na W od kolonii Górne Grabowo; Jezioro Czyste, 0,5 km na E od Grabowa; 0,2 km na N od kolonii Kiczarowo, oczko wodne użytkowane jako staw rybny po wschodniej stronie drogi; 0,3 km na NE od Tychowa w ciągu zagłębień wytopiskowych. **M** (3), małe populacje: Ina, na odcinku przy skrzyżowaniu ulic: Chrobrego, Światopełka, Gdańskiej; Ina, w zatoczkach wzdłuż ul. Basztowej; Ina, ul. Strażnicza, przy moście.

Nymphaea alba L., !!, 3, **G**: 0,8 km na W od kolonii Górne Grabowo, oczko śródleśne (ok. 0,5 ha); 0,4 km na NE od Grabowa, zbiornik wodny w polodowcowym zagłębieniu po południowej stronie drogi; 0,5 km na W od Kiczarowa, śródleśne oczko wodne.

Ononis repens L., **V(PZ)**, 4, **G**: 0,9 km na SW od Warchlina, przy śródpolnym zbiorniku wodnym; 0,3 km na NW od Kiczarowa, przydroże; południowa strona drogi nr 10 między Lipnikiem a Zieleniewem; 0,6 km na S od granicy Stargardu Szczecińskiego (granica poligonu wojskowego), zbiorowisko roślin o charakterze "czyżni" na górnej krawędzi skarpy wykorzystywanej jako "dzikie" wysypisko śmieci.

Ononis spinosa L., !, 4, **G** (2): 1 km na W od Grabowa, przy drodze polnej (wzdłuż linii energetycznej); 0,3 km na NW od Kiczarowa, przydroże. **M** (2), pojedyncze egzemplarze: boisko sportowe, aleja Żołnierza (między więzieniem a osiedlem Zachód); poligon wojskowy.

Ophioglossum vulgatum L., **V(PZ)**, 1, **G**: 0,4 km na S od Kiczarowa, zbiorowisko łąkowe na torfowisku w obniżeniu wytopiskowym, w *Junco-Molinietum*

Ornithogalum umbellatum L., - !!, 1, **M**, licznie: Burzykowo - stary cmentarz.

Oxycoccus palustris PERS., *, 1, **G**: 0,4 km na N od kolonii Kiczarowo, torfowisko o charakterze mszaru przejściowego po zachodniej stronie śródpolnej drogi.

Plantago intermedia GILIB., *, 1, **G**: 0,35 km na SE od Małkocina, młaka śródpolna.

Plantago media L., *, 1, **G**: 0,45 km na S od Grabowa, obniżenie przed jeziorciem po wschodniej stronie drogi nr 144 Grabowo-Stargard Szczeciński.

Polypodium vulgare L., !, 1, **G**: 0,1 km na S od kolonii Górne Grabowo, las sosnowy.

Potamogeton acutifolius LINK, **V(PZ)**, 1, **M**, licznie: koryto rzeki Słotnica.

Potentilla recta L., *, 2, **G**: Poczernin, pobocze przy moście nad rzeką Ina; 0,15 km na W od Strachocina, przy drodze śródpolnej po północnej stronie rzeki Ina.

Primula veris L., !, 3, **G** (2): 0,9 km na N od Wierzchładu, przy drodze śródpolnej; 0,7 km na W od Słotnicy, przy drodze. **M** (1), małe populacje: Burzykowo, centrum.

Reynoutria japonica HOUTT. (*Polygonum cuspidatum* SIEBOLD & ZUCC.), antropofit (epekofit), *, 3, **G**: kościół w Grzędzicach; park w Grabowie; kolonia Kiczarowo, przy jednym z domów.

Ribes nigrum L., !, 11, **G** (10): 0,5 km na NE od Sowna, zarośla przy rzece Ina (przy skrzyżowaniu z drogą); 0,8 km na NW od Poczernina, łąg o charakterze źródliskowym; 0,3 km na NE od Sowna, przy moście (na W od rzeki Ina); wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,6 km na S od Wierzchładu, łąg jesionowy u ujścia rzeki Gowienica; 1 km na NE od Pęczina, las olchowo-świerkowy; 1 km na NE od Pęczina, łąg po południowej stronie rzeki Pęczinka, 0,7 km na S od Pęczina, łąg po S stronie torów kolejowych; 0,9 km na E od Barzkowic, łąg; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,8 km na SW od Koszewa, łąg; 0,5 km na S od Słotnicy, łąg. **M** (1), nielicznie: łąg przy Słotnicy.

Rumex maritimus L., *, 6, **G**: Grzędzice, brzeg jeziora; 0,4 km na SE od Małkocina, brzeg śródpolnego oczka wodnego; 0,1 km na N od Jeziora Czystego; brzeg Jeziora Czystego, na E od Grabowa; wschodni brzeg jeziora Miedwie, na S od Wierzchładu, łąg; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,7 km na SW od Koszewa.

Sambucus racemosa L., *, 1, **G**: SW od kolonii Górne Grabowo, las sosnowy.

Saxifraga granulata L., *, 1, **G**: NW od Strachocina, użytkowane łąki na podłożu torfowym.

Schoenoplectus tabernaemontani (C. C. GMEL.) PALLA, *, 2, **G**: 0,7 km na N od Wierzchlądu, w zagłębieniu z wodą na torfowisku użytkowanym jako łąka; wschodni brzeg jeziora Miedwie, na SW od Koszewa, zbiorowisko ziołorośli.

Scilla bifolia L., apofit, *, 1, **M**, masowo: park Chrobrego, część przy ul. Czarneckiego, masowo.

Sedum maximum (L.) HOFFM., *, 7, **G** (4): Poczernin, pobocze drogi przy moście nad rzeką Ina; 1,1 km na SW od Warchlina, pobocze drogi przy wiadukcie, zbiorowisko roślinności kserotermicznej; 1 km na W od Grabowa, wzdłuż drogi polnej; 0,6 km na E od Barzkowic. **M** (3), nielicznie: nasyp kolejow przy ul. Wiejskiej; przydroże ul. Nowowiejskiej; południowa część miasta, pomiędzy torami kolejowymi a rzeką Krapiel, przy śródpolnej drodze.

Sedum sexangulare L., *, 1, **G**: 0,1 km na N od Sowna, zbiorowisko roślinności kserotermicznej po zachodniej stronie drogi.

Senecio paludosus L., **V(PZ)**, 2, **G**: 0,35 km na S od Żarowa, brzeg rzeki Ina; 0,2 km na NW od Pężina, brzeg rzeki Krapiel.

Taxus baccata L., apofit, !!, 30, **G** (4): park przypałacowy w Małkocinie; Lubowo, przy domie sołtysa; park przypałacowy w Wierzchlądzie; park przypałacowy w Koszewku. **M** (26), pojedyncze egzemplarze lub małe skupiska: ul. Szczecińska, naprzeciw ul. Nowowiejskiej, po stronie osiedla Zachód; park przy Technikum Rolniczym, ul. Gdyńska 6, 3 drzewa o wys. do 7 m; ul. Okrzei, od strony ul. Struga, 2 drzewa; ul. Krasińskiego 5, przy żłobku, forma krzewiasta; ul. Słowackiego, drzewo; ul. Szczecińska przy placu Zgody, drzewo; ul. Szczecińska, przy basenie, 2 krzewiaste cisy; ul. Kraszewskiego 27, drzewo; ul. Majdanek 13; przed Szkołą Podstawową nr 7; ul. Wyszyńskiego, forma krzewiasta; ul. Czarneckiego od pl. Wolności, przy przystanku autobusowym, 2 krzewy; ul. Czarneckiego 6, posesja Zakładu Urządzeń Komunalnych; ul. Czarneckiego 28, 8 cisów o pokroju drzew; ul. Czarneckiego 28, za przystankiem autobusowym; ul. Skarbowa, 2 drzewiaste cisy; park Chrobrego; park Piastowski; ul. Popiela, przed główną bramą Liceum Ogólnokształcącego nr 1; park Popiela; park 3 Maja; cmentarz komunalny, ul. Kościuszki; park Batorego; park w Kluczewie, ul. Lotników; Burzykowo - stary cmentarz; Burzykowo - w centrum.

Teucrium scordium L., **V(PZ)**, 1, **G**: wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,8 km na SW od Koszewa, szuwar *Cladietum marisci* i zbiorowisko łąkowe *Juncetum subnodulosi*

Utricularia vulgaris L., *, 4, **G**: 0,7 km na N od Warchlina, oczko wodne; jezioro na N od Warchlina; 0,9 km na W od Rogowa, mokradło, zachodni brzeg doliny rzeki Ina; kolonia Kiczarowo, polodowcowe oczko wodne po północnej stronie drogi nr 149.

Valeriana sambucifolia J. C. MIKAN, *, 1, **G**: 1 km na E od Barzkowic, łąg.

Veronica scutellata L., *, 2, **G**: 0,8 km na W od Rogowa, oczko wodne; 0,4 km na SE od Małkocina, brzeg śródpolnego oczka wodnego.

Viburnum opulus L., !, 12, **G** (8): 0,8 km na NW od Poczernina, łąg o charakterze źródłiskowym; 2 km na NW od Stargardu Szcz., zarośla po południowej stronie drogi nr 10; 0,4 km na NE od Wierzchlądu, łąg wiązowo-jesionowy; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,6 km na S od Wierzchlądu, ols i łąg; 1 km na NE od Pężina, las olchowo-świerkowy; 0,7 km na SE od Pężina, łąg po południowej stronie torów kolejowych; 1 km na E od Barzkowic, łąg; 0,8 km na SW od Koszewa. **M** (4), pojedyncze egzemplarze: północna część miasta, silnie zdegradowane łąki na torfie pomiędzy ul. Reymonta i rzeką

Ina; S część miasta, łęg u zbiegu rzek: Krąpiel, Ina, Mała Ina; łęg przy ul. Tańskiego, Kluczewo; łęg przy rzece Słotnica.

Vicia grandiflora SCOP., *, 6, **G**: 0,2 km na NE od Sowna, przy drodze Sowno-Starogard; Poczernin, przy moście nad rzeką Ina; przydroża w Grabowie i pobocza drogi Grabowo-Kiczarowo; 0,2 km na E od Grabowa po południowej stronie drogi w kierunku Kiczarowa, na mineralnych obrzeżach dwóch oczek wodnych; 0,35 km na NE od Grabowa po południowej stronie drogi na mineralnym obrzeżu zbiornika wodnego; 0,6 km na S od Klępina przy drodze w kierunku Stargardu Szczecińskiego, wzdłuż sadów.

Vicia tenuifolia ROTH, *, 1, **G**: 0,35 km na NE od Grabowa po południowej stronie drogi na mineralnym obrzeżu zbiornika wodnego.

Vinca minor L., !!, 3, **G** (2): Lubowo; wschodni brzeg jeziora Miedwie, 0,8 km na S od Wierchłądu, łęg jesionowy. **M** (1), licznie: cmentarz komunalny, ul. Kościuszki.

Viola mirabilis L., **R(PZ)**, 2, **G** (1): 0,4 km na SW od Poczernina, las sosnowo-dębowy na krawędzi doliny rzeki Ina, przy drodze Poczernin-Sowno. **M** (1), nielicznie: południowa część miasta, łęg u zbiegu rzek: Krąpiel, Ina, Mała Ina.

Wolffia arrhiza (L.) HORDEL EX WIMM., **V(PZ)**, 1, **G**: 0,7 km na W od Warchlina, polodowcowe oczka wodne po południowej stronie drogi w kierunku Przemocza.

Na terenie gminy i miasta Stargard Szczeciński stwierdzono występowanie łącznie 876 gatunków roślin naczyniowych z 83 rodzin, w tym na terenie gminy - 621 gatunków, zaś na obszarze miasta - 625. Wśród stwierdzonych taksonów zarejestrowano:

- 10 gatunków objętych całkowitą ochroną - w tym 7 w gminie (G), a 9 w mieście (M),
- 11 gatunków pod częściową ochroną (11-G, 9-M),
- 12 gatunków (11-G, 1-M) zagrożonych na Pomorzu Zachodnim, w tym 1 również w Polsce,
- 4 gatunki rzadkie na Pomorzu Zachodnim (4-G, 3-M),
- 58 gatunków (52-G, 13-M) uznanych za interesujące w skali regionalnej.

DYSKUSJA

Ziarnek i Knadel (1997), z terenu doliny rzeki Krąpiel na odcinku Strachocin - Pęzino, podają występowanie 484 gatunków, w tym 14 gatunków objętych ochroną prawną, 12 uwzględnianych w ogólnopolskich lub regionalnych „Czerwonych Księgach”, 25 - rzadko spotykanych w regionie i 38 gatunków rzadkich w skali lokalnej. W porównaniu z badaniami, przeprowadzonymi przez Holzffusa w 1921 roku, wyginęło 13 gatunków (Ziarnek i Knadel 1997).

Ziarnek (1997) wymienia 5 gatunków z terenu gminy, w tym 1 zagrożony i 1 rzadki (wg Żukowskiego i Jackowiaka, 1995). Ciaciura (1995) podaje z obszaru rezerwatu geologicznego „Ozy Kiczarowskie” 224 gatunki, w tym 7 o różnym statusie ochrony i zagrożenia. Szmajda (1974) podaje z terenu miasta Stargard 454 gatunki, w tym 6 o różnej kategorii zagrożenia (wg Żukowskiego i Jackowiaka, 1995), nie podanych przez autorów niniejszej pracy. Grinn (1967) wymienia z okolic miejscowości Lipki 49 gatunków, w tym 3 gatunki chronione i 1 należący do kategorii wymierających (E) na Pomorzu Zachodnim (Żukowski, Jackowiak, 1995);

Pomimo specjalnych poszukiwań nie udało się odnaleźć stanowisk *Trollius europaeus* podanych z terenu gminy przez Głazka (1961) oraz Ćwiklińskiego i Jasnowskiego (1997).

Nie zachowały się również stanowiska *Wolffia arrhiza* podane przez Bacieczko (1982), natomiast stwierdzono nowe stanowisko w rejonie Warchlina.

WNIOSKI

Pomimo dużego nasilenia antropopresji na terenie gminy i miasta Stargard przetrwało wiele stanowisk chronionych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin. Są wśród nich liczne gatunki antropofitów (w tym 10 zaliczono do interesujących w skali lokalnej), będące świadectwem historycznej działalności człowieka, a obecnie zajmujące trwale odpowiednie niższe siedliskowe w krajobrazie półnaturalnym.

Przeprowadzone rozpoznanie florystyczne gminy i miasta Stargard Szczeciński znacznie poszerza wiedzę o florze tego terenu oraz stanowi istotną przesłankę planowania skutecznej ochrony przyrody na poziomie lokalnym.

PIŚMIENNICTWO

1. Bacieczko W., 1982, *Wolffia arrhiza* (L.) Wimm. na terenie Pomorza Szczecińskiego. Zesz. Nauk. AR Szczecin 95: 3-11.
2. Bacieczko W., 1983, Flora i zbiorowiska roślinne stawów wiejskich Pomorza Szczecińskiego w warunkach antropopresji. Praca doktorska, AR, Szczecin (maszynopis).
3. Baran B., 1997, Katalog gmin województwa szczecińskiego, FRDL, Szczecin.
4. Bugała W., 1991, Drzewa i krzewy dla terenów zieleni, PWRiL, Warszawa.
5. Ciaciura M., 1995, Wynik kontroli stanu zachowania rezerwatu „Ozy Kiczarowskie” w dn. 19.05.95 w obecności Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, [b.w.], Szczecin (maszynopis).
6. Ćwikliński E., 1968, Neofity terenów kolejowych województwa szczecińskiego, Mater. Zakł. Fitosoc. Stos. UWarsz. 25: 125-138.
7. Ćwikliński E., 1969, Notatki florystyczne z województwa szczecińskiego, Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B 23: 261-264.
8. Ćwikliński E., 1971, Notatki florystyczne z województwa szczecińskiego. Cz. II, Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B 26: 247-251.
9. Ćwikliński E., 1974, Flora i zbiorowiska roślinne terenów kolejowych województwa szczecińskiego, Rozpr. AR Szczec. 40.
10. Ćwikliński E., 1981, Notatki florystyczne z województwa szczecińskiego. Cz. III, Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B 32: 213-220.
11. Ćwikliński E., 1986, Rozmieszczenie i warunki siedliskowe *Aegopodio-Petasitetum hybridi* R.Tx. 1949 w województwie szczecińskim, Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B 36: 135-142.
12. Ćwikliński E., Jasnowski M., 1997, Łąki pełnikowe *Polygono bistortae-Trollietum europaei* na Pomorzu Zachodnim, Ochr. Przyr. 54: 59-72.
13. Dobracki R., Przybylska Z., Wiśniewski M., 1994, Studium uwarunkowań przyrodniczych. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Stargard Szczeciński, URBEKO, Szczecin (maszynopis).
14. Filipiak J., Sadowski J., 1994, Jeziora szczecińskie (zarys faktografii), AR, Szczecin.
15. Głazek T., 1961, Stanowiska pełnika europejskiego (*Trollius europaeus* L.) w powiecie stargardzkim, województwo szczecińskie, Przyr. Pol. Zach. 5(1-4): 108-109.
16. Grinn U., 1967, Zachwaszczenie pól uprawnych gospodarstwa RZD Lipki w latach 1956-1960 na tle warunków ekologicznych, Zesz. Nauk. WSR Szczec. 24: 91-115.
17. Holzfuss E., 1921, Das Krampehltal und seine Pflanzenwelt. Abhandlungen und Berichte der Pomm., Bot. Verein. 2.

18. Jurkiewicz J. L., Majewski M., 1997, Stargard Szczeciński i okolice, Oficyna Wydawnicza INA, Stargard.
19. Kondracki J., 1994, Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne, PWN, Warszawa.
20. Kozłowski S., 1986, O powszechną inwentaryzację przyrodniczą, *Przr. Pol.* 9: 4-7.
21. Koźmiński Cz., 1983, Agroklimat województwa szczecińskiego, *Pr. STN, Wydz. Nauk Przyr.-Rol.* 50: 3-194.
22. Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zając A., Zając M., 1995, Vascular plants of Poland - a checklist, *Polish Bot. Stud. Guidebook Ser. 15:* 1-303.
23. Mityk J., 1970, Środowisko geograficzno-przyrodnicze, *Zesz. Pyrzyckie* 3: 7-35.
24. Niedźwiecki E., 1970, Różnicowanie się właściwości mad w dolinie rzeki Iny w zależności od sposobu ich użytkowania. Praca doktorska, WSR, Szczecin (maszynopis).
25. Rocznik statystyczny województwa szczecińskiego, 1995, WUS, Szczecin.
26. Rothmaler W., *Exkursionsflora von Deutschland, Band 3*, Gustav Fischer Verlag Jena, Stuttgart.
27. Rutkowski L., 1998, Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski Niżowej, PWN, Warszawa.
28. Sienicka A., Kownas S., 1963, Parki wiejskie województwa szczecińskiego, *Pr. STN, Wydz. Nauk Przyr.-Rol.* 16: 3-113.
29. Stachak A., Kubus M., Nowak G., 1998, Drzewa i krzewy wiejskich terenów przykościelnych i cmentarzy południowej części Niziny Szczecińskiej, *Folia. Univ. Agric. Stetin. Ser. Agricultura* 188 (71): 115-151.
30. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B., 1986, *Rośliny polskie*, PWN, Warszawa.
31. Szmajda P., 1974, Flora synantropijna Stargardu Szczecińskiego i Pyrzyca, *Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Ser. B* 27: 227-261.
32. Wołejko L., 1993a, Ocena możliwości kształtowania ekologicznego doliny Iny w rejonie Stargardu Szczecińskiego, *Zesz. Nauk. AR Szczec., Ser. Rol.* 155 (55): 167-189.
33. Wołejko L., 1993b, Wstępna ocena walorów przyrodniczych terenu lotniska Kluczewo i jego otoczenia, AFIX, Szczecin (maszynopis).
34. Wołejko L., Bacieczko W., Banaś U., 1999, Waloryzacja przyrodnicza gminy Stargard Szczeciński - zagadnienia geobotaniczne, BKP, Szczecin (maszynopis).
35. Wołejko L., Banaś U., 1999, Waloryzacja przyrodnicza miasta Stargard Szczeciński - zagadnienia geobotaniczne, BKP, Szczecin (maszynopis).
36. Ziarnek K., 1997, Notatki florystyczne z Pomorza Zachodniego, *Prz. Przyr.* 8(4): 79-84.
37. Ziarnek K., Knadel M., 1997, Waloryzacja szaty roślinnej doliny rzeki Krapiel na odcinku Strachocin - Pęczyno, Szczecin (maszynopis).
38. Ziarnek K., Szumin J., 1998, Dokumentacja proponowanego rezerwatu przyrody „Przełom Krapieli”, *Starg. Pr. Ekol., Fund. Ochrony*, Szczecin (maszynopis).
39. Żukowski W., Jackowiak B., 1995, Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski, Bogucki Wydaw. Nauk., Poznań.